

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

TARIQ ALI

La umbra rodiului

Traducere din engleză de
LIGIA CARANFIL

HUMANITAS
fiction

Coperta
ANGELA ROTARU
Redactor
ANDREEA RĂSUCEANU

TARIQ ALI
SHADOWS OF THE POMEGRANATE TREE
© Tariq Ali, 1992
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2010, pentru prezenta versiune românească

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ: tel./fax 021/311 23 30,
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ALI, TARIQ

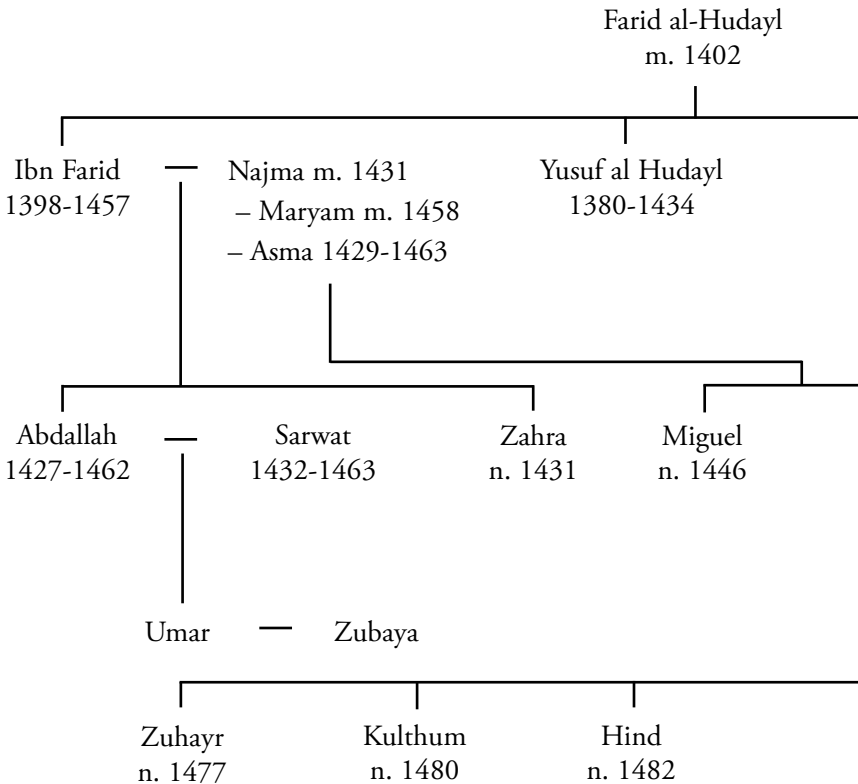
La umbra rodiului / Tariq Ali; trad.: Ligia Caranfil. –
București: Humanitas Fiction, 2010
ISBN 978-973-689-381-0

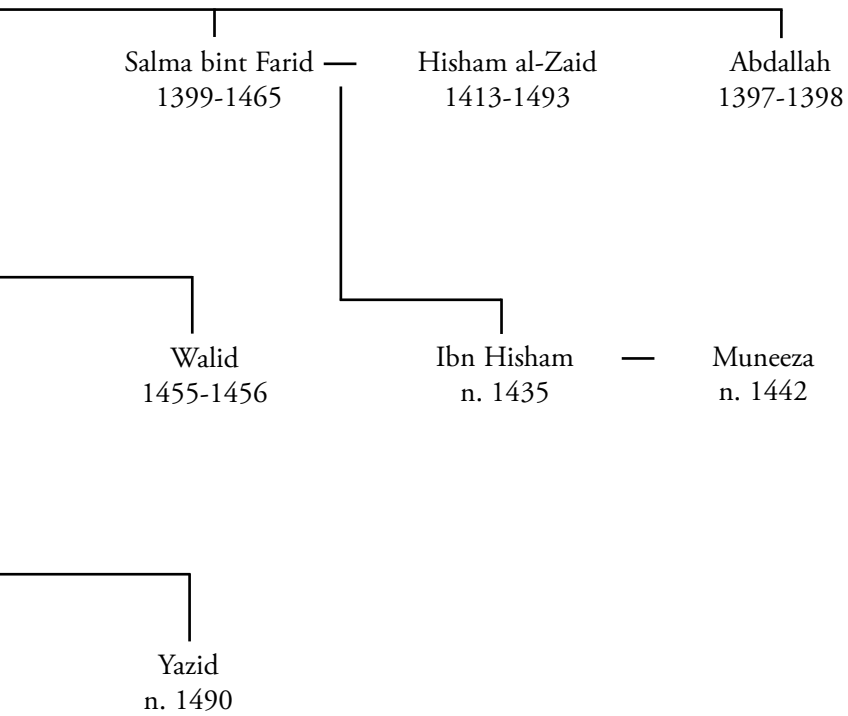
I. Caranfil, Ligia (trad.)
821.111-31= 135.1

Pentru Aisha, Chengiz și Natasha

Neamul Banu Hudayl în 1499 d. Chr.

Clanul lui Hassan al-Hudayl a părăsit Dimashk-ul în anul Hegirei 237, 932 d. Chr., atingând avanposturile apusene ale lumii islamice în același an. S-a așezat lângă Gharnata și, în anul următor, a început să ridice satul care avea să-i poarte numele. Conacul a fost clădit trei ani mai târziu de meșterii pietrari care au înălțat Medina al-Zahara lângă Qurtuba.

Notă din partea autorului

În Spania maură, ca și în lumea arabă de astăzi, copiii primeau un nume mic și erau identificați după numele tatălui sau al mamei. În această narațiune, Zuhayr bin Umar este Zuhayr, fiul lui Umar, Asma bint Doroteea este Asma, fiica Doroteei. Numele public al unui om l-ar putea identifica simplu drept fiul tatălui său: Ibn Farid, Ibn Khaldun, fiul lui Farid, fiul lui Khaldun. Maurii din această poveste folosesc propriile toponime pentru orașele care acum sunt numite în limba spaniolă, între care multe întemeiate chiar de mauri. Aceste nume, alături de unele substantive comune în limba maură, sunt explicate în glosarul de la sfârșitul cărții.

Prolog

Cei cinci cavaleri creștini chemați în apartamentul lui Ximenes de Cisneros nu erau prea încântați că fuseseră sculați în miez de noapte. Și nu pentru că era cea mai geroasă iarnă pe care o pomeniseră. Erau veterani ai Reconquistei. Oștenii aflați sub comanda lor mășăluiseră în triumf prin Gharnata cu șapte ani în urmă, ocupând orașul în numele lui Ferdinand și al Izabelei.

Nici unul dintre cei cinci nu era de prin partea locului. Cel mai bătrân dintre ei era copilul din flori al unui călugăr din Toledo. Ceilalți veneau din Castilia și își doreau să se întoarcă în satele lor. Erau toți catolici fervenți, dar nu doreau să le fie pusă la încercare loialitatea, nici măcar de către duhovnicul reginei. Știau cum reușise el să se transfere de la Toledo, unde fusese arhiepiscopul orașului cucerit. Nu mai era un secret faptul că Cisneros devenise unealta reginei Izabela. Puterea lui nu era doar spirituală. Cavalerii știau prea bine cum ar fi fost privit la curte un act de nesupunere față de el.

Cei cinci, înfășurați în mantiile lor, tremurând încă de frig, fură conduși în dormitorul lui Cisneros. Austeritatea condițiilor în care trăia acesta îi surprinse. Schimbară priviri între ei. Era ceva nemaiîntâlnit ca un prinț al Bisericii să locuiască în niște apartamente mai curând pe măsura unui călugăr fanatic. Nu erau încă obișnuiți să vadă un prelat trăind întocmai precum propovăduia. Ximenes își ridică ochii și le zâmbi. Glasul cu care le vorbi nu era poruncitor. Cavalerii fură luați prin surprindere. Omul din Toledo șopti:

— Izabela a pus lupul paznic la oi!

Cisneros se hotărî să ignore această obrăznicie. În schimb, ridică doar ușor vocea:

— Vreau să vă fie limpede că nu urmărim o răzbunare personală. Vă vorbesc atât în numele Bisericii, cât și al Coroanei!

Nu era chiar adevărul-adevărat, dar soldații nu erau obișnuiți să pună la îndoială cuvântul celor cu autoritate. După ce se convinge că se făcuse înțeles, arhiepiscopul le dădu drumul. Dorise să le intre bine în minte că sutana porunca sabiei.

O săptămână mai târziu, în prima zi a lunii decembrie a anului 1499, soldații creștini aflați sub comanda celor cinci cavaleri mai sus amintiți intrară în cele o sută nouăzeci și cinci de biblioteci ale orașului, precum și în vreo zece locuințe, unde se găseau colecții personale de cărți. Confiscară tot ce era scris în limba arabă.

Cu o zi în urmă, cărturarii creștini reușiseră să-l convingă pe Cisneros să scoată trei sute de manuscrise de sub edictul lui. Acesta se învoise, cu condiția ca acestea să fie adunate într-o nouă bibliotecă, la Alcalá. Majoritatea erau manuale arabe de medicină și astronomie și cuprindeau cele mai înaintate cunoștințe din domeniu, din Antichitate și până în vremea din urmă. Aici se găsea o mare parte din materialul ce avea să se răspândească din peninsula al-Andalus și din Sicilia în restul Europei, deschizând calea Renașterii.

Câteva mii de exemplare din Coran, laolaltă cu eruditele comentarii, reflecții teologice și filozofice despre meritele și lacunile acestuia, toate scrise în cea mai meșteșugită caligrafie, fură aruncate în căruțe și duse departe de soldați, care n-au mai stat să aleagă. Manuscrise rare, neprețuite pentru viața intelectuală din al-Andalus, au fost îngrămădite în saci și cărate în spinarea soldaților.

De-a lungul zilei, soldații ridicară un morman de sute de mii de manuscrise. Înțelepciunea adunată din toată peninsula zăcea în vechea piață de mătăsuri, mai jos de Bab al-Ramla.

Acesta era străvechiul loc unde odinioară cavalerii mauri luau parte la turniruri, sub ochii domnițelor, unde lumea se aduna cu duiumul, copiii pe umerii taților, unchilor sau fraților mai mari, ca să-și aclame favoriții, unde era întâmpinată cu huiduieli parada celor îmbrăcați în armură de cavaler, care erau de partea sultanului. Când se vădea că un bărbat viteaz urma să-l lase pe unul dintre curteni să câștige în onoarea regelui sau, așijderea, pentru că i se promisese o pungă plină cu dinari de aur, locuitorii cetății Gharnata izbucneau în huiduieli. Erau cetățeni renumiți pentru cugetul lor liber, spiritul ager și greutatea cu care îngenuncheau în fața stăpânilor. Acesta era orașul și locul ales de Cisneros pentru spectacolul de artificii din acea seară.

Volumele legate somptuos erau mărturia măiestriei arabilor peninsulari, ce îi întreceau pe meșterii creștinătății. Conținutul lor stârnise invidia cărturarilor de pe întreg cuprinsul Europei. Ce morman splendid se așternea la picioarele populației orașului!

Soldații, care din zori tot ridicau zidul de cărți, se feriseră să se uite în ochii gharnatinilor. Pe fețele unora se citea părerea de rău, altora, mai iuți din fire, le fulgerau ochii, iar fețele le erau pline de mânie. Alții, legănându-se ușor încolo și înapoi, aveau privirile goale. Unul dintre ei, un bătrân, tot repeta singura propoziție pe care o putuse rosti în fața nenorocirii:

— Ne înecăm într-o mare de neputință!

Câțiva dintre soldați, poate tocmai pentru că nu fuseseră niciodată învățați să scrie sau să citească, înțelegeau grozăvia fărădelegii la care contribuiau. Propriul rol în acea dramă îi tulbura. Fii de țărani, își aduceau aminte cum în copilărie ascultau poveștile bunicilor, istorisiri în care faptele de cruzime ale maurilor contrastau cu învățătura și cultura lor.

Erau puțini asemenea soldați, dar destui, totuși, ca să mai poată salva ceva. Pe când coborau străduțele înguste, aruncau câteva manuscrise în fața ușilor zăvorâte. Neavând criterii după care să judece, își închipuiau că cele mai grele volume trebuiau să fie și cele mai valoroase. Se înșelau, dar intenția le era bună.

În clipa în care soldații se făceau nevăzuți, o ușă se deschidea și o siluetă în robă ieșea, aduna cărțile și dispărea iar în spatele drugilor și zăvoarelor. În felul acesta, datorită bunului-simț a câțiva soldați, au fost salvate de la distrugere mai multe sute de manuscrise importante, care, mai apoi, au fost duse peste apă și adăpostite în bibliotecile personale din Fez. Așa au fost cruțate.

În piață începea să se lase întunericul. O mulțime de cetățeni șovăielnici, în mare parte bărbați, fusese strânsă de soldățime. Nobili musulmani și predicatori cu turban se amestecau cu proprietari de prăvălii, neguțători, țărani, meșteșugari și vânzători ambulănți, cu proxeneți, desfrânate și smintiți.

De la fereastra unui han, cel mai bine văzut păzitor al Bisericii din Roma privea cu mulțumire zidul de tomuri ce nu contenea să crească. Ximenes de Cisneros crezuse dintotdeauna că forța păgânilor nu putea fi zdrobită decât dacă le rădea cultura de pe fața pământului. Ceea ce însemna arderea tuturor cărților. Tradițiile orale ar mai fi supraviețuit o vreme, până când Inchișiția îi amuțea pe răzvrățiți. Dacă n-o făcea el, atunci tot ar fi făcut-o altcineva, care înțelegea că viitorul nu putea fi asigurat decât prin disciplină, nu prin dragoste și educație, așa cum propovăduiau imbecilii de călugări dominicani. Ce înfăptuiseră ei până acum?

Ximenes era în culmea fericirii. Fusese ales unealtă a Celui Atotputernic. Și alții ar fi dus aceste sarcini la îndeplinire, dar nimeni nu era mai metodic decât el. Un rânjet îi răsfrânse buza. Ce altceva se putea aștepta de la o preoțime ai cărei abați, cu numai câteva veacuri în urmă, se numeau Mahomed, Umar, Uthman și așa mai departe? Ximenes era mândru de puritatea lui. Zeflemelile pe care le îndurase în copilărie porneau de la zvonuri mincinoase. Nu se trăgea din strămoși evrei. Nici un strop de sânge spurcat nu-i întina venele.

Un soldat se postase chiar în fața ferestrei prelatului. Ximenes se uită lung la el și îi făcu un semn din cap. Semnalul trecu de la un purtător de torțe la celălalt, iar focul fu aprins. Într-o